Posamezna številka Din 1·50. LJUBLJANA, petek, 23. novembra 1923. Poštnina plačana v gotovini.

Izhajajo vsak petek. — Uredništvo in upravništvo (začasno): Ljubljana, Knafljeva ulica 18. — Naročnina za mesec 6 Din, četrtletno 18 Din.

Štev. 18. Glavni urednik: VLADISLAV FABJANČIČ. Leto III.

Ljubljanska občinska politika in proletarijat.

O tem poglavju so »Delavske Novice« obširno razpravljale že v svojem lanskem letniku. Priobčile so tudi **program**, na podlagi katerega se je ustanovila **proletarska** enotna fronta za občinske volitve. Če danes prijemamo za pero nas sili k temu dejstvo, da je marksistična skupina popolnoma pozabila, na kateri **podlagi** se je ustanovila enotna občinska fronta, na katerem **programu** so bili izvoljeni občinski odborniki ZDL in kakšno **politiko** bi imeli voditi zastopniki razredno - zavednega proletarijata v ljubljanski mestni občini.

Predvsem moramo opomniti na nekaj dejstev:

1. Proletarska enotna fronta v občini je bila zamišljena kot **revolucijonarna**, progresivna **akcija**, ki naj bi združevala ves ljubljanski **proletarijat** v energični **proletarski** občinski politiki. Nikdar pa je njeni inicijatorji niso zamišljali kot **gnilo kompromisarstvo** med delavskimi in **meščanskimi strankami** v dosego večine. In v te vode parlamentarnega kretenizma smo sedaj srečno priplavali.

2. **Inicijatorji** ljubljanske enotne fronte so bili iz skupine proletarske levice. **Oni** so sestavili komunalni program na podlagi sklepa ljubljanskih delavskih zaupnikov. Zastopniki krščanskih socijalistov (in ne SLS) so ta program le usvojili, **ga sprejeli** za svojega. Mi gotovo ne moremo in nočemo braniti, da kdo sprejme naš program. Volilna agitacija je bila pod vodstvom in v ideologiji delavske levice in vse do ustanovitve NDSJ je tudi ostala v njih rokah celokupna **inicijativa**. Ko pa se je izvršil puč v SSDL in so dr. Lemeževi pristaši ustanovili NDSJ, se je inicijativa in vodstvo ZDL izvila iz rok NDSJ in prešla popolnoma v roke SLS (ne morda krščanskih socijalistov). S tem se je nehala proletarske enotna fronta in uvedel se je čisto navaden občinski ministerijalizem. Čudno, kajne?, da vodi revolucijonarna NDSJ okrajno **oportunistično** politiko, medtem ko je »likvidatorska« SSDL vodila razredno proletarsko politiko?

3. Zastopniki »Delavskih Novic« se za ljubljanske občinske volitve niso hoteli pogajati z meščansko SLS, ampak so podali roko le krščansko-socijalni »Delavski Zvezi«. Noben kapitalist ni smel na kandidatno listo ZDL. Tako je odpadel n. pr. g. Ogrin. Dokler so »Delavske Novice« bile glasilo proletarske levice, bi bil samo poskus, da se krščansko-socijalni občinski zastopniki pretvorijo v občinski klub SLS, casus belli, temeljna kršitev programa. Zato oni tega tudi niso poskušali. Čim pa je prišla na površje »revolucijonarna« in »čista« NDSJ, so krščanski socijalisti zgubili vso bojazen pred podpisanim programom in so postali pravi pravcati klerikalci SLS. Zdaj se tudi njihov občinski klub tako imenuje. Dr. Lemeža in Žorgo to seveda ne zanima.

4. »Delavske Novice« so s programom občinske enotne fronte postavile takozvane krščanske socijaliste pred dilemo: ali se pridružijo razredno-zavednem proletarijatu ali pa jasno pokažejo, da jim je več za enotnost meščanske SLS kot za delavsko solidarnost in da torej nimajo pravice šopiriti se z imenom »socijalisti«. Oni so podpisali naš program. Mi v iskrenost njihovega podpisa nismo nikoli verjeli, hoteli pa smo jih z **doslednim izvajanjem** programa prisiliti, da pokažejo svojo barvo. Kot **privesek** meščanske stranke so se oni razkrinkali že s svojim znanim pismom kongresu enotne fronte. S pravilno taktiko v občini pa bi jih bili prignali tudi tu tako daleč, da bi se **odcepili** od SLS ali pa bi enkrat za vselej pokazali, da so le meščanski agentje med delavstvom. Toda klerikalci so imeli to pot srečo: prišla je Lemeževa NDSJ in jih je odrešila iz zagate. NDSJ je čisto pozabila na **namen** zveze s krščanskimi socijalisti, ona mirno sedi skupaj z SLS, ki je prevzela faktično vodstvo ZDL. Tako niso bili, po Lemež - Žorgini zaslugi, razkrinkani krščanski »socijalisti«, ampak so klerikalci doprinesli očiten dokaz, da je »revolucijonarna«, »klasno nepomirljiva borbena« N. D. S. J. v resnici čisto pohlevna, malomeščanka stranka, s katero se da prav lepo »delati« in v dobri slogi živeti.

5. Ena najvažnejših točk programa ZDL je bil **princip sodelovanja širokih množic ljubljanskega proletarijata v komunalni politiki.** Sklenjeno je bilo, da se vsak mesec skliče**jo javni veliki shodi ZDL.** Da se klerikalci temu pridno izogibajo, je razumljivo. Da pa tudi NDSJ noče nikakor sklicati velikih javnih shodov o občinski politiki, je to pač dokaz, da se boji delavskega viharja, ker je **izdala** ne samo program ZDL, ampak tudi **razredno proletarsko taktiko.** Ona se bolje počuti v mirnem zapečku v toplem objemu z meščansko stranko.

Quo vadis NDSJ?

Vladislav Fabjančič:

Kako so ubili delavsko enotno fronto?

Kdo je kriv sedanji nemoči delavskega razreda v Sloveniji?

(Nadaljevanje.)

Ko sva pozneje prišla skupaj s s. Lastrićem, predsednikom strankinega sveta Komunistične Stranke Jugoslavije, na Dunaj, sva v tamošnji naši emigraciji naletela na razmere, ki so jasno pokazovale, da večina teh ljudi ni sposobna za nobeno resno delo. Gotovo še ni čas in tudi mesto ni za to, da bi razodeval vse, kar sem tam videl, slišal in doživel. Zato le par opažanj, ki bodo zadostovala, da dobi naše razrednozavedno delavstvo približno sliko o tem, kakšno emigracijo je imelo.

Ob mojem prihodu sta bila na Dunaju dva tabora: eden je bil tabor onih, ki so bili »na vrhu« in drugi je bil tabor onih, ki ali niso dobivali sploh nobenih podpor ali pa so bili pri razdeljevanju prezirani in prikrajšani. V početku je v emigraciji dominiral neki Gjuro Cvijić, ki je sedaj menda urednik zagrebške »Borbe« in stoji baje na čelu Neodvisne Delavske Stranke Jugoslavije na Hrvaškem. Kakšen je ta možakar, bo videti iz sledečega:

Ko je pri nekem sestanku naenkrat vdrla dunajska policija v lokal, je **Gjuro Cvijić brž vzel svoj notes**

LISTEK.

Emil Zola:

Germinal.

Prevel * * *.

(Nadaljevanje.)

Tresoč se od valovanja mrzlega zraka, je ogledoval Štefan delovanje gonilnih sil, med tem ko mu je ropotanje vozov skoro trgalo bobnič. Tesno ob robu je deloval signal, močno kladivo na zvod, ki je tolklo vsled vrvi, priteglnjene iz globočine, po kladivu. En udar, da se je razložilo, dva za pot navzdol, tri za navzgor. Bilo je nabijanje brez prestanka, ki ga je nadzornik še pomnoževal s tem, da je kričal strojevodji povelja potom trobente. Kište so prihajale gori in odhajale doli, se praznile in polnile, ne da bi bil Štefan kaj razumel od teh zamotanih naprav.

Samo eno je pojmil: rov je požiral mnogo ljudi, po dvajset in trideset na en mah in sicer s tako lahkoto, da se je zdelo, da jih njegov požiralnik nili ne čuti. Štiri ure je že trajala ta vožnja doli na delo. Prihajali so bosi s svetilko v roki iz barake in čakali v malih skupinah, da so bili polnoštevilni.

Kakor bi zaplahutal nalahno nočni ptič, tako je prišla brez šuma kišta iz teme in obstala s svojimi štirimi nadstropji, ki je držalo vsako štiri lowrije premoga. Podajači so izvlekli na različnih postajališčih lowrije in jih nadomestili z drugimi praznimi, ali z omarami, ki so bile napolnjene z lesom. V te prazne lowrije je vstopalo po pet in pet delavcev, do štirideset naenkrat, dokler niso bili sedeži napolnjeni. Povelje je donelo skozi trompeto, zamolklo, nerazločno mrmranje, med tem ko so spodaj štirikrat potegnili na vrvi, da naznanijo ta tovor človeškega mesa. Nato lahen sunek navzgor — in kišta je šla molče navzdol, padala kot kamen in zapuščala za sabo samo tresočo se, bežečo vrv.

»To je pa globoko?« je vprašal Štefan kopača, ki je delal v bližini.

»Petstoštiriinpetdeset metrov,« je odgovoril mož. »So pa štiri različna postajališča, prvo tristoštiriindvajset metrov.«

Oba sta molčala in gledala na vrv, ki se je vzpenjala kvišku.

Nato je rekel Štefan:

»In če se odtrga?«

»Ja, če se odtrga —«

Kopač je dokončal z zamahom roke. Prišla je vrsta nanj, kišta se je zopet nalahno in brez napora primajala. Stopil je s tovariši noter, kišta se je pogreznila in vrnila zopet po štirih minutah, da požre nov tovor ljudi. Pol ure je žrl tako rov ljudi s krajšim ali daljšim odmorom, kakor je pač ležalo postajališče, kjer so izstopali.

Štefana je zopet prijelo slabovolje, ki ga je čutil že zgoraj na kopi. Čemu vztrajati na tem? Naddelovodja ga bo ravno tako odslovil, kot so ga drugi. Nejasna bojazen ga je naenkrat prignala do sklepa. Odšel je. Ustavil se je šele zunaj pred reflektorji. Tam je zadel na novo gručo ljudi, ki so šli ravno na delo. Bili so Maheujevi in Levoquejevi. Ko je zagledal Katarino z nežnim deškim obrazom, je riskiral še zadnje vprašanje.

»Povej, tovariš, ali rabijo tu kakšnega delavca za kakršnokoli delo?«

Pogledala ga je in se nekoliko ustrašila tega nenadnega glasu, ki je donel iz temine. Pa Maheu zadaj za njo je slišal vprašanje in odgovoril. Ne, nič ne rabijo. Uboga delavska para ga je zanimala. Ko je šel od njega, je rekel drugemu:

»Da, da, tako daleč bi lahko prišlo. Človek se ne sme priloževati. Nimajo vsi dovolj dela za življenje.«

Tropa je vstopila in šla naravnost proti baraki, surovo pobeljeni dvorani, v kateri so stale krogin-krog zaprte omare. V sredi je bil železen kamin, ki je bil tako napolnjen z žarečim ogljem, da so pokali kosi in sršeli iz peči. Dvorano je razsvetljevalo samo ognjišče, čegar krvavi soj je plesal ob umazanem lesovju.

Ravno ko so vstopili Maheujevi, je zadonel smeh v veliki vročini. Kakih trideset delavcev je stalo s hrbtom proti plamenu in se cvrlo z vidnim ugodjem. Na ta način so vzeli s sabo pred vhodom v rov kos toplote, da so se dobro zavarovali proti vlažnosti rova.

Norčevali so se iz male Mouquine, dekline osemnajstih let, ki so ji prepolna nedrija in preokrogla zadnjica grozila, da ji raznesejo jopo in hlače.

Stanovala je v Requillartu s svojim očetom, starim Mouquesom, ki je bil konjski hlapec, in s svojim bratom kopačem. Ker niso imeli istih delovnih ur, je šla vedno sama v rov. Poleti je uganjala svoje ljubezni v žitu, pozimi ob zidovih, in sicer vsakopot s tistim, ki je bil takrat njen ljubček. Cel rudokop je bil že na vrsti. Nekoč, ko so ji očitali, da je pripustila nekega ključavničarja iz Marchinnesa, se je skoro razletela od jeze in vpila, da ima mnogo preveč samospoštovanja in da si da odsekati roko, če more kdo trditi, da jo je videl s kom drugim kot z rudarjem.

»Kaj je z dolgim Chavalom že konec?« je vpra-

iz žepa in ga je vtaknil v žep s. Horvatina, da ne bi pri žepni preiskavi padel on v »šmir«, ampak Horvatin. K sreči do žepne preiskave ni prišlo, pač pa so bili vsi navzoči za par dni zaprti. To se je zgodilo, še preden sva prišla z Lastrićem na Dunaj. O aretaciji so pisali dunajski časopisi, dogodek z notesom Gjure Cvijića pa so mi povedali oni, ki so ga videli. Sploh je imel Cvijić navado vse, kar se je govorilo, zapisovati v svoj notes. Vedel se je pač, kot se vede policijski agent provokater, ki mora imeti vse zabeleženo, da lahko natančno poroča svojemu kruhodajalcu.

Še en značilen dogodek za Cvijića. Vsi dunajski, pa tudi jugoslovanski časopisi so poročali o tem, kako je dunajska policija nekega dne nenadoma vdrla v stanovanje ss. Ilije Milkića in Sime Markovića in zaplenila 150 milijonov kron tedanje avstrijske vrednosti iz septembra 1921 v tujih valutah. Ta denar se je pozneje vrnil s. Milkiću, ker je doprinesel dokaz, da je njegova last. Zanimivo pri tem je to, da je bil pri obisku policije navzoč tudi Gjuro Cvijić in dočim so Milkića in Markovića odgnali v zapor, se Cvijiću ni nič zgodilo, temveč je mirno odšel.

Ko je Marković prišel iz zapora, je izražal mnenje, da je Cvijić kriv pri zaplembi denarja, da je skrajno sumljiva oseba, ako ne celo plačan policijski špijon. Opozarjal nas je vse, naj bomo v občevanju s Cvijićem nadvse previdni.

Istega mnenja o Cvijiću je bil tudi dr. Milan Lemež. Na njegov predlog je prišlo med njim, Lastrićem in mano do sklepa, da najmemo posebno osebo, ki bo Cvijića zasledovala ter nam omogočila, da razkrinkamo tega pustolovca. Tako smo se dogovorili v neki kavarni v III. okraju. Znana stvar pa je, da dr. Lemež hitro menja svoje nazore. Tako nama je še par dni potem izjavil, da pustimo Cvijića pri miru, ker ni gotovo, če je špijon. Odslej je dr. Lemež ozko sodeloval s Cvijićem in tudi danes sta skupaj na čelu Neodvisne Delavske Stranke Jugoslavije. Jaz sem seveda odklanjal sleherno sodelovanje z notorično osumljenim individuom. Od te odklonitve sem imel veliko materijalno zgubo ter sem moral skrbeti sam zase, dočim so imeli drugi dobiček od sodelovanja s Cvijićem, ki je bil in je še danes ena odločilnih oseb.

Cvijića so sodrugi dolžili tudi, da je zakrivil obisk policije pri madžarskih komunistih, kjer so se odkrile stvari, ki so prizadejale veliko sitnosti.

Končno mi je cela zadeva s Cvijićem presedala, pa sem mu pred več pričami v neki kavarni na Mariahilferstrasse v brk povedal, kako se o njem sodi. Cvijić je obledel in je dejal, da se prej ne vrne v Jugoslavijo med delavce, dokler se ne opere njegova oblatena čast. Navzlic tej izjavi se je mož vrnil prav kmalu v Jugoslavijo in se odslej za obdolžitev bivšega glavnega sekretarja Komunistične Stranke Jugoslavije Sime Markovića, predsednika strankinega sveta Lastrića in še več drugih komunističnih poslancev, da je on, Gjuka Cvijić, sumljiv kot agent prvokater, kratkomalo ni več zmenil, ampak je lepo mirno nadaljeval v Jugoslaviji svoje »revolucijonarno« delo. Isti Gjuka Cvijić je bil glavni referent pri puču aprila meseca, ko so Lemež in Žorga ustanovili v Ljubljani NDSJ in razbili delavsko enotno fronto.

Pa pustimo zgodbo o jugoslovanskih Azevih, preidimo tudi preko življenja in delovanja nekaterih odličnih levih frazerjev na Dunaju, ki spada bolj v pornografsko literaturo in vrnimo se na politično polje.

Kot rečeno, sem takoj uvidel, da s to družbo, ki se je s častno izjemo par sodrugov grizla le okoli tega, kdo bo boljše in lepše živel, ki je nesramno zapravljala proletarske žulje in se vdajala veselemu življenju, ne bo mogoče ničesar delovati za oživljenje delavskega pokreta v Jugoslaviji in ničesar storiti proti izjemnim zakonom in belemu terorju. Prepričan sem bil, če bi bili ti odlični »revolucijonarci« navezani, da žive le od tega, kar sami s svojim delom zaslužijo, da bi z malimi izjemami vsi nehali biti »komunisti« in bi jo pobrisali k drugi polni kasi v — buržuazijo. Da se to dokaže, sem jim predlagal, da se v interesu razčiščenja odkloni sleherna internacijonalna podpora. Moj predlog je seveda gladko propadel. Od česa pa naj žive ti »profesijonisti revolucije«?

Ravno tako je propadel pri tej družbi tudi moj predlog, da se v smislu sklepa parlamentarnega kluba pristopi k predpripravam za ustanovitev »Delavske Stranke«. Pri teh pogovorih, ki so se vršili v Wienerwaldu, je zakričal Cvijić* nadme, da pomeni moj predlog izdajo našega svetega imena. Lemež je dejal, da se od imena ne sme odstopiti. Drugi so se mi posmehovali, češ da sem likvidator in da bo »zakon o zaščiti države« v kratkem padel, ker ga bo odpravil Stojan Protić v zvezi s Koroščem in Radićem. Jaz sem jih opozarjal, da je to zmota. Prvič ni glavno ime, ampak splošna delavska stvar. Drugič je silno naivno misliti, da bodo zakon o zaščiti države odpravljali zaradi naših lepih oči ravno tisti, ki bodo, če zakon obstoji še nadalje, prevzeli pri volitvah kot »opozicijonalci« vse komunistične glasove. Dejal sem, da mora delavstvo samo z lastno močjo zopet postati političen faktor, če hoče imeti kaj vpliva na razvoj dogodkov. Moj predlog je bil z ironijo odklonjen. (Letos so isti možje poteptali sveto komunistično ime in ustanovili Neodvisno Delavsko Stranko Jugoslavije.) Edini Sima Marković me je kolikortoliko branil, češ da moramo sicer najprej počakati, kaj bo dosegel Protić, da pa moj predlog v bistvu ne nasprotuje marksistični ideologiji. Tako je zmagal Cvijić z Lemežem in sprejeli so se neki »predlogi«, o katerih so vsi navzoči privatno rekli, da se sploh ne morejo izvrševati, ampak da moramo »rešiti formo«. Ve se, zakaj! Paglavci ali pustolovci?!

(Dalje prih.)

* Ti pogovori so se vršili kmalu po mojem in Lastrićevem prihodu na Dunaj.

Proces proti morilcema delegata ruske sovjetske republike Vorovskega.*)

(Morilca Conradi in Polunin sta bila pred švicarsko porotо v Lozani oproščena.)

Dne 5. novembra se je pričel v Lozani v Švici velikanski proces, ki je vzbudil svetovno zanimanje. Vsi veliki časopisi Evrope in Amerike so poslali svoje posebne poročevalce. Telegrafistke v Lozani so morale ekspedirati po 10.000 besed dnevno. Kot priče so se udeležili tega procesa rdeči in beli ruski generali, voditelj francoske komunistične stranke Rappoport, švicarski komunistični poslanec Welti, italijanski socijalistični poslanec Maffi, neki ameriški oficirji, cela vrsta beguncev iz Rusije itd. Kot advokati so nastopali socijalistični in komunistični švicarski poslanci, sovjetski advokat iz Moskve Členov. Njim nasproti so stali najzgovornejši reakcijonarni advokati Švice.

Obtožena sta bila Moric Conradi, star 27 let, po pokoljenju Švicar, rojen v Petrogradu, po poklicu tehnik in Arkadij Polunin, star 34 let, rojen v Novorosijsku na Kavkazu, uradnik ruskega (carskega) rdečega križa v Ženevi, bivši Wranglov konjeniški oficir. Prvi je bil obtožen, da je z revolverskimi streli ubil letos za časa vzhodne konference v Lozani, kjer se je sklepal mir s Turčijo, diplomatičnega odposlanca sovjetske Rusije Vaclava Vorovskega in da je ranil njegovega tajnika Ahrensa. Polunin je bil obtožen kot njegov pomagač, ki ga je podpiral z denarjem in nasvetom. Oba obtožena svoj zločin priznata in trdita, da nimata nobenega drugega komplica. Conradijev oče je bil bogat fabrikant v Rusiji. Ko je prišla revolucija, je mož seveda prišel ob svoje premoženje. Kot trdi Conradi, je umrl vsled pomanjkanja in muk, ki so mu jih zadali boljševiki. Njegovega strica so boljševiki baje ustrelili. Tedaj je Moric Conradi sklenil »ubiti prvega boljševiškega veljaka, ki mu pride pod roke«. Prvotno je hotel ubiti Čičerina, ker pa tega ni mogel srečati, je ubil Vaclava Vorovskega. Prizna, da je kroglje, s katerimi je streljal na Vorovskega, napilil, ker je hotel, da bo strel smrten.

Polunin trdi, da se dá Rusija rešiti le, če se boljševizem odpravi. Mož pravi, da je nacijonalist, da ljubi svojo domovino in je pripravljen vse zanjo žrtvovati. Oba obtoženca na dolgo in široko opisujeta rdeči teror in zaključujeta, da se svojega dejanja ne kesata, temveč sta ponosna nanj in sta vedno pripravljena znova začeti. »Mi tvorimo,« tako trdita, »novo skupino proletarcev, revnejšo kot najrevnejši, toda naše bogastvo je v našem čutu za dolžnost in za odgovornost.«

Izjave prič.

Bivši divizijski general in šef generalnega štaba prve bele armade Jevgenij Dostovalov izjavlja, da se ne strinja z idejami sovjetov, smatra pa danes, da se morajo vsi pravi ruski patrijoti postaviti na stran boljševikov. Monarhija se v Rusiji ne povrne nikoli več. Po njegovem mnenju bodo le boljševiki rešili Rusijo in ko izbruhne nova svetovna vojna, se bodo vsi oficirji bele armade postavili na stran sovjetske

*) »Delavske Novice« so menda edini slovenski list, ki poroča o tem senzacijonalnem procesu, v katerem se je pokazalo, da je meščanska pravica dvojna: ena za pristaše kapitalističnega sistema, druga pa za pristaše komunističnega družabnega reda. Naši bralci se bodo iz tega opisa lahko podučili, kakšen duh vlada na meščanskem zapadu in na kakšni ideologiji temelji tudi takozvani fašizem.

šal nek rudar. »Tega priliikavca si si izbrala? Ta bo rabil lestvo. Pri Requillardu sem vaju videl.«

»No, in?« je vprašala mala Mouquin dobrovoljno. »Kaj pa te to briga? Prav gotovo te nisva klicala na pomoč.«

In ta surova šala iz ust dekline je podvojila smeh mož, medtem ko se je mala Mougin sama tresla od smeha in razkazovala sredi med možmi nespodobnost svoje obleke s tako komiko, da je človek ostrmel.

Pa veselost je pojenjavala; mala Mouquin je povedala Maheuju, da dolga podavačka Fleurana ne pride več. In Maheu je bil iz sebe. In še večja smola! Zdaj je zgubil svojo podavačko, ne da bi bil dobil takoj nadomestek. Delal je v akordu; štirje kopači so bili v njegovem posadu, on, Caharija, Levague in Chaval. Če bi imel samo Katarino za odvažanje, bi šepalo celo delo. Naenkrat je vzkliknil:

»Stoj! Mož zunaj, ki je vprašal po delu!«

Ravno je šel Daufaert mimo barake. Maheu mu je povedal zadevo. Po kratkem obotavljanju je izjavil Daufaert, da pristane na to, pridržal pa si je, da bo dal odobriti ta sklep od ravnatelja barak, Reprela.

»Ah kaj!« je zavpil Caharija, »mož je že daleč proč, če je tekel tako kot v začetku.«

»Ni,« je odgovorila Katarina, »videla sem, kako je obstal ob kotlih.«

»Torej teci, pohajkovačka!« je zavpil Maheu.

Dekle je hitelo ven, medtem ko je šla tropa kopačev v rov in prepustila svoje prostore ob ognju drugim. Jeanlin se ni brigal za očeta in vzel svojo svetiljko s Hubertom, dolgim trapastim dečkom, in Lidijo, slabotnim dekletcem desetih let.

Štefan se je res še pogovarjal z nekim kurjačem in je hotel ravno iti, ko se je položila neka roka na njegovo ramo.

»Pojdite,« je rekla Katarina, »je nekaj za vas.«

Sprva je ni razumel. Potem jo je prijel krepko za roko:

»Hvala lepa, tovariš. Dober dečko ste.«

Začela se je smejati, kajti smešno se ji je zdelo, da jo ima za fanta. Tudi on se je smejal, ker je bil zadovoljen. Trenutek sta se smejala drug drugemu v obraz.

Ko je prišel Štefan v barako, je bilo s štirimi besedami vse odpravljeno. Trideset sujev na dan in težko delo, ki se ga pa bo kmalu privadil. Potem je postal Maheu nestrpen.

»Kaj neki dela pač ta Chaval? Danes imamo tako in tako že pol ure zamude.«

Caharija in Levague sta si mirno grela pleča. Končno je rekel prvi:

»Kaj čakaš na Chavala? Pred nami je prišel in se takoj odpeljal.«

»Kaj? Veš, pa mi nič ne rečeš! Marš, marš! Hitro!«

Katarina, ki si je grela roke, je morala iti za drugimi. Zopet je šlo skozi labirint stopnic in hodnikov. Pri nekem oknu je dobil vsak delavec svojo svetiljko. Potem jo je pregledal in zaprl. Pri mizi sedeči pisar je naznačil v seznamu delovni čas. Svetiljko novega delavca je pregledal Maheu sam. Potem je sledila nadaljna varnostna uredba. Delavci so stopili mimo svojega preglednika, ki je še enkrat ugotovil, da so imele vse svetijke zaporo.

Zopet se je nahajal Štefan pred rovom. Neprijeten občutek mu je davil grlo, bučanje kišt, udari kladiva, tuljenje trompete ga je omamljalo. Kište so se dvigale in padale in vedno jemale vase ljudi, ki se je zdelo, da jih pije rov votline. Zdaj so bili na vrsti. Maheu, Caharija in Levague so skočili v kišto, Štefan za njimi. Ker so bili zasedeni vsi dobri prostori, se je moral stisniti ob dekletu, ki mu je z laktom pritiskala trebuh. Svetiljka mu je bila nadležna; svetovali so mu, naj jo obesi na gumb jope. On pa jih ni slišal in jo je držal neokretno v roki. Nalaganje — divje natovorjevanje živine — se je nadaljevalo. Kaj še ne bo šlo? Kaj pa se je zgodilo? Končno pa ga je stresel sunek, vse je postalo temno, stvari so izginile, vsled strme vožnje mu je šla omotica skozi kosti in mozeg. Potem je sedel pogreznjen v noč rova in bil omamljen, da je mislil, da bo zgubil zavest.

»Zdaj smo se odpeljali,« je rekel mirno Maheu.

Vse je bilo čisto mirno in ni bilo videti, da bi imel kdo kako neugodje. Kar se tiče Štefana, se je včasi vprašal, ali gre navzgor ali navzdol.. Sicer pa ni mogel za mrežo, ki je nanjo pritiskal svoj obraz, razločiti stene rova. Samo v sosednji kišti je videl svetijko, ki je bila podobna svetilniku.

»Rov ima štiri metre v premeru,« je rekel Maheu, ki se je v splošnem molku zavzel za Štefana in mu stvari razlagal: »Leso bi bilo treba popraviti, kajti voda pronica povsod. Tu smo v isti vrsti z gladino.«

Ravno se je vprašal Štefan, kakšen curljajoč šum je to. Nekaj velikih kapelj je že padlo na streho kište. Sedaj je dež pritisnil, tekel v potokih in naraščal naravnost v vesoljni potop. Brez dvoma je bila streha luknjasta, kajti curek vode, ki mu je padal na ramo, ga je močil do kože. Mraz je postajal leden, potopili so se v črno vlažnost, šli potem skozi nenadno svetlobo, — slika votline, kjer delajo ljudje ob blisketanju luči. Zopet so padli v noč.

(Dalje prihodnjič.)

vlade, da branijo svojo domovino.

Da bi uničil utis generalovih izjav, ga je Poluninov advokat Aubert obdolžil na podlagi nekega dokumenta, ki ga je podpisal polkovnik Ivanovski, v katerem se trdi, da je bil general Dostovalov zato pognan iz bele armade, ker je okradel razne svoje tovariše oficirje.

Ko je nastopil drugi bivši beli general **Sergjej Dobrovoljski,** je izjavil Aubert, da je bil ta general izgnan od srbske(!) vlade iz Belgrada zato, ker je špijoniral za sovjete. Dobrovoljski izjavlja, da je bil Wrangel navaden pustolovec. Zase pravi, da je takoj pripravljen vstopiti v službo rdeče armade. On ni niti komunist, niti socijalist, pač pa je mnenja, da je v Rusiji mogoč samo boljševiški režim.

Nato je bil zaslišan major ameriške armade **Sidney Grefs,** ki je prišel naravnost iz Washingtona na ta proces, da priča ugodno za sovjetsko vlado kot poznavalec razmer, ker je bil od leta 1918 do 1920 v Sibiriji v oficijalni misiji.

Italijanski **socijalistični poslanec dr. Fabrizio Maffi,** osebni prijatelj pokojnega Vorovskega trdi, da je bil Vorovski odličen in visoko izobražen mož, dober družinski oče in prijatelj. Ruski narod je Vorovskega ljubil. Dasi odločen in prepričan komunist, je bil Vorovski mehke narave in nasprotnik terorja. Maffi je bil v Rusiji na protituberkuloznem kongresu in je prinesel iz Rusije najboljše utise. V Moskvi vlada ista varnost kot v Milanu ali v Neaplju.

Zelo ugodno za sovjetsko Rusijo je pričal tudi **švicarski zdravnik dr. Georges Montadon,** ki se je kot odposlanec švicarskega rdečega križa dve leti mudil v sovjetski Rusiji.

Nato nastopi **Charles Rappoport, glavni urednik »Humanité«,** organa komunistične stranke Francije, rojen na Ruskem, sedaj francoski državljan. On v daljšem govoru brani rusko revolucijo in komunistično internacijonalo. Njegovo mnenje je, da je **Conradi na pol ali celo na tri četrtine nor.**

Priče v prilog aleniatorjem.

Advokat v Montreuxu **Jean de Muralt** pove, da že davno pozna družino Conradi. Viktorja Conradija je septembra 1918 ustrelila čerezvičajka. Tri hčerke njegove so pobegnile in se sedaj nahajajo v Švici v veliki bedi. Muralt trdi, da so boljševiki zelo preganjali Švicarje v Rusiji.

Morilčeva sestrična **Vladislava Conradi** pripoveduje kako je bil ustreljen njen oče, ki je bil baje kot fabrikant zelo usmiljen s svojimi delavci. Opisuje plenitev švicarskega poslaništva v Petrogradu.

Ameriški inženjer Ch. Smith obtožuje belo gardo mnogobrojnih krvoločnosti in zverinstev.

Izjava bivšega ruskega ministra.

Georgij Ključnikov, profesor mednarodnega prava na moskovski univerzi, bivši **minister zunanjih zadev v Sibiriji** pod režimom direktorija socijalnih revolucijonarjev in kadetov in prve mesece Kolčakove vlade, se je pozneje vrnil v Moskvo. On izjavlja, da je sedanji režim v Rusiji zelo stanoviten in da odgovarja socijalnim in političnim potrebam. Res je bil rdeči teror, toda beli teror je bil prava grozovitost. Beli so izdajalci, ki so prodali mornarico tujcem. Zavezniki in beli so hoteli uničiti Rusijo, pa se jim ni posrečilo. **Pod sovjetsko oblastjo** bo Rusija postala **največja država na svetu.** Ključnikov je bil pravni izvedenec ruske delegacije na genovski konferenci.

Nato je nastopil John Glardon, eden od voditeljev **švicarskih fašistov,** ki opisuje, kako je lozanska sekcija njihove organizacije hotela izgnati sovjetsko delegacijo iz Švice.

Priča, ki odobrava umor.

Žurnalist Croisier je živel dvajset let v Rusiji. Imel je 400.000 frankov imetka, ki si ga je baje pridobil z delom. Ko so prišli boljševiki, so socijalizirali banke in Croisier je prišel ob svoje premoženje. Njegov 4 letni sin je umrl od lakote. Pritožuje se, da so ga boljševiki silili pometati ulico in kidati sneg s strehe. Pozneje je postal čevljar. Po njegovem mnenju mora vsak ruski patrijot smatrati boljševike za izdajalce in tatove.. Nato je izjavil dobesedno: »Mi, Švicarji, ki smo bili v Rusiji, **popolnoma odobravamo Conradijevo delo in lahko rečem, da če bi me bil Conradi poiskal v Montreux in me prosil, da mu posodim 500 frankov, da izvrši svoj zločin, bi mu jih bil dal.«**

Polunin pravi, da bo še naprej pobijal komuniste.

Nato vstane Polunin in pravi: »V mojem in Conradijevem imenu izjavljam, da ne pripadava nobeni politični stranki. Edini nagib, ki naju je vodil, je ljubezen do Rusije. To sva dokazala in **s ponosom izjavljam, da sem pripravljen nadaljevati.** Živela Rusija! To je vse, kar imava povedati.«

Tedaj vstane zastopnik vdove Vorovskega, ženevski socijalistični poslanec advokat **Dicker** in vpraša Polunina:

»Torej **ste pripravljeni tudi sedaj, da znova ubijate?«**

»Polunin: »**Kratko in jasno odgovarjam: da!«** (Nemir v dvorani.)

Nato je bilo zaslišanih več prič v prilog morilcema, med njimi neki profesor **Louis Cornu,** ki je poučeval francoščino v Petrogradu. Po njegovi trditvi so boljševiki uganjali strašne zločine.

Wranglov general Vladimir Krayter je hvalil Polunina kot junaka, profesor Paul Truant se je pritoževal, da so mu v Rostorfu na Kavkazu boljševiki večkrat napravili hišno preiskavo, razparali blazine, izpraznili miznice itd.

Kneginja Tatjana Kurakin pravi, da je bila večkrat zaprta od čerezvičajke skupaj s prostitutkami in taticami. Člani čerezvičajke so po njenem mnenju vsi kokainomani, pijanci in pocestni razbojniki.

Bivči učitelj francoščine v Rusiji, Švicar **Warnery** je služil v beli gardi in je ponosen na to. Pripravljen je vsak trenutek boriti se proti boljševikom. Pravi: »Kdor je videl to, kar smo mi videli, če je ohranil še kak moralni ideal, mora obsojati boljševiški režim.«

Bivši beli generali dolže drug drugega tatvine.

Nato vstane predsednik sodnega senata **Fonjallaz** ter naznani, da bo dal konfrontirati generala iz obeh taborov, da se dožene, kateri teror je bil hujši: rdeči ali beli.

Na eno stran sta sedla bivša bela generala Dostovalov in Dobrovoljski, ki sta pozneje prestopila na stran sovjetske Rusije, na drugo stran pa beli general Krayter, ki je ostal zvest Wranglu.

Poluninov advokat **Aubert** vpraša Krayterja: »Ali je res, da je Dostovalov poneveril uradni denar in da je povrh izmaknil še 100 zlatih turških lir?«

General **Krayter:** »Tako je!« (General Dostovalov protestira, da je to laž.)

Zastopnik vdove Vorovskega **Dicker** vpraša generala Dobrovoljskega, če ni tudi sam general Krayter neke fonde bele armade vporabil zase. Dobrovoljski potrdi vprašanje in pove, da je danes v Parizu dosti belih generalov, ki na debelo zapravljajo denar, ki so ga ukradli ruskemu narodu. Eden teh je general Krayter. Ko so se generali med seboj dobro ošteli, je advokat Dicker prebral

pismo italijanskega fašistovskega poštnega ministra di Cesaro, spisanega z Mussolinijevim odobrenjem, v katerem se pokojni Vorovski z izbranimi besedami pohvali.

Nato je nastopilo še več Švicarjev in Belgijcev, ki so izpovedali vse mogoče grozote o boljševikih. Najbolj se je odlikovala neka stara gospodična, ki je zatrjevala, da je na lastne(!) oči videla, da so nekatere mesnice prodajale človeško meso.

Kaj pove fabrikant Rossier?

Fabrikanta Rossiera iz Lozane so boljševiki pripravili ob vse bogastvo. Komaj se mu je posrečilo rešiti življenje. Švicarji, ki so bili v Rusiji, so prišli ob 800 milijonov frankov. Ti ljudje so danes ruinirani.

Dicker: »Ali priznate, da ste se za časa lozanske konference predstavili Čičerinu in Krasinu in se ponudili za trgovske transakcije?«

Fabrikant Rossier: »Res je. Upniki so me pritiskali in moral sem gledati, da jih izplačam.«

Dicker: »Torej navzlic vsemu trpljenju in krivicam, ki ste jih prenesli, se niste obotavljali stisniti roke boljševiškim delegatom?«

Ko je bilo zaslišanih še 10 »prič«, so se začeli govori advokatov.

Govor švicarskega komunističnega poslanca Welli-ja.

Zastopnik vdove Vorovskega protestira proti temu, da je švicarsko sodišče dovolilo, da se je proces proti navadnim morilcem spremenil v proces proti sovjetski Rusiji. Ruske revolucije ne bo sodila lozanska porota, ampak svetovna zgodovina.

Zgodovina pa bo primerjala carski režim s sovjetskim in bo povedala, da boljševiki z največjim zatajevanjem osebnih koristi streme za splošnim blagrom. Oni se ne strašijo nevarnosti, oni se ne umikajo. Veliki ideal: osvoboditev narodov in človeštva jim daje pogum, da kljubujejo vsem nevarnostim. Komunisti so odločni nasprotniki individualnega terorja, političnih umorov. Kri pa teče v vsaki revoluciji. Kri je tekla tudi v francoski revoluciji, ki je izročila oblast meščanstvu.

Pred nami ne sede kaki narodni junaki, kot se jih hoče prikazati, ampak navadni morilci, navdihnjeni od najnižjih motivov.

Socijalistični poslanec Dicker, zastopnik sovjetskega sekretarja Ahrensa,

opozarja porotnike, da se imajo izreči v **svetovnem** procesu, torej je njihova odgovornost ogromna. Umor tujega diplomata na švicarskih tleh, ki so bila od nekdaj slavna po svoji gostoljubnosti in varnosti, zasluži še ostrejšo kazen kot navaden umor; kajti sicer se bodo državniki začeli ogibati Švice, če se z oprostitvijo Conradija dovoli in celo poveličuje politični umor. Pravica in interes Švice zahtevata obsodbo.

Značilni govor državnega pravdnika Capta.

Državni pravdnik Capt zahteva obsodbo obeh zločincev. Človek nima pravice ubijati iz maščevanja. Če je bil teror sovjetskega režima še tako velik, to ne upravičuje umor Vorovskega. Mi nismo za to tu, da sodimo boljševiški režim. Mi smo skromnejši: imamo soditi le dvema zločincema. Tako je dejal v začetku Capt. Naenkrat pa je sam začel obdelavati režim v Rusiji, češ: boljševiški režim terorja more prinesti samo razvaline. Njegov glavni cilj je zasužnenje (!) vseh ljudi in smrt tistim, ki se upirajo. Sovjetska vlada je odgovorna za vse ekscese.

Priznati moramo, da so vodili morilca vzvišeni nagibi, vpoštevati moramo njegovo nesebičnost. Toda, pravi Capt dalje: »Gospodje morilci, vi niste junaki! Demokracija, vlada vseh v korist vseh, ne more dovoliti, da si en sam državljan prilasti pravico čez življenje in smrt sebi enakih ljudi. Te pravice si naša demokratična država tudi sama ne lasti, niti napram največjim zločincem.

Če opostite ta dva morilca, si bo množica individujev, žejnih maščevanja, dejala takole: »Švica je obljubljena dežela morilcev, pojdimo v Švico.«

Končno predlaga državni pravdnik, naj se Conradi in Polunin obsodita, vendar naj kazen ne bo prestroga!

Zagovorniki morilcev.

Poluninov zagovornik **Aubert:** Kadar bo v Rusiji zavladala pravica, ki bo kaznovala podle boljševike, bodo geste v tujini po Conradijevem vzorcu odveč. Oba obtožena sta ravnala iz idealnih motivov. Dočim ruski proletarijat umira od lakote, se njegovi voditelji maste v prvovrstnih hotelih*. Ljubezen do teptane domovine je gnala moja klijenta do njunega čina. Vorovski je osebno (!) odgovoren za rdeči teror v Rusiji. Nato se je Aubert povrsti lotil vseh voditeljev sovjetske Rusije, katerim pripisuje vse slabe lastnosti. Lenin mu je »največji apostol zla,« Trocki »poln zvijače in nasilja«, vsi boljševiki »banda roparjev in morilcev«.

V tem trenutku je zastopnik Rusije, Členov, advokat iz Moskve, glasno protestiral proti napadom na sovjetsko vlado in je zapustil sodno dvorano.

Aubert pa je nadaljeval v istem tonu, slaveč oba morilca kot idealna nacijonalna junaka. Ona zanj nista morilca, ampak »izvrševalca pravične kazni.«

Conradijev zagovornik **Schöpfer** je slavil morilca kot pravega Viljema Tella. »On ni naredil nič drugega kot to, kar bi bila dolžnost Evrope. Toda Evropa se z zločinci še pogaja. Hrabri oficir Conradi je maščevalec razžaljene civilizacije.« Predlaga seveda popolno oprostitev obeh obtožencev.

Zagovornik vdove Vorovskega z žandarji izgnan iz sodne dvorane.

Ker je med govorom Aubertovim komunistični poslanec Welli protestiral in nazval Auberta komedijanta, ga je dal po parkratnem opominu predsednik z orožniki odstraniti iz dvorane. Welli je izjavil: »Tri ure sem zdržal. Jaz sem človek. Imam dušo in nisem mogel dalje prenašati, da odvetnik zagreši podlost, da na tak način blati spomin mrtveca, ki se več ne more braniti. Tak je meščanski, krščanski advokat Aubert.«

V takem ozračju so se zaključili zaključni govori. Členov se je sploh odpovedal besedi, ker se ga žali v njegovih najsvetejših čustvih ruskega državljana, s tem da sa tako blati njegova vlada. Dicker je končno še apeliral na porotnike, naj rešijo čast Švice in obsodijo morilca.

Morilca — oproščena.

Po 12 dneh razprave so se začeli porotniki posvetovati. **Z večino glasov so oba morilca oprostili.** Navzoča meščanska publika je navdušeno pozdravila pravdorek in je metala cvetje na morilca. Začela se je prostovoljna zbirka za morilca Vorovskega... Na morilca avstrijske cesarice Luchenija republikanski Švicarji niso metali cvetk in tudi nobene zbirke niso zanj priredili, ampak so mu odmerili **dosmrtno kazen.** Polunin, Conradi in drugi fašisti imajo zdaj švicarsko sodno dovoljenje, da izvršujejo obrt streljanja komunistov... Ali bi lozanska porota oprostila tistega ruskega boljševika, ki bi prišel in ustrelil Conradija, češ: ker sodnija ni izvršila svoje dolžnosti, jo bom pa jaz?... Dvomimo.

* Op. uredništva: Zastopniki buržuazije se seveda ne mastijo?!

Trboveljski rudar:

Misli o rudarskem štrajku.

Cenjeni sodrug urednik! Dovolite, da opišem svoje mnenje o rudarski stavki. Ako se v celi stvari in v taktičnem vprašanju motim, prosim, da dodaste svoj komentar.

Da pogledamo stvar tako kot je, mi dovolite, da se dotaknem lanske rudarske stavke. Vodstvu lanske rudarske stavke nemorem ničesar oporekati, ker je storilo svojo dolžnost, to je, da ni za bedni položaj rudarjev zainteresiralo samo slovenske javnosti, pač pa, da je s svojo spretnostjo doseglo, da je bilo tudi srbsko javno mnenje na strani slovenskih rudarjev. Ta stavka je o

pravem času in na pravem mestu izbruhnila — kar je pripisovati ne samo vodstvu stavke, temveč tudi najmočnejši organizaciji rudarjev. Stavka je trajala šest dni! Rudarji smo izšli iz tega gigantskega boja z precejšnjim materijelnim in velikim moralnim uspehom. Rudarji zavedajoč se svoje zmage, smo šli na delo za organizacijo. Oklenili smo se z vso silo Z. R. D. — Takrat pa so se začeli vršiti boji za občinske volitve v Ljubljani. Ker je zmagala v tem boju zopet delavska stvar, smo imeli dovolj upanja, da se je pričelo z delom ujedinjenja. Naše organizacije so rastle, množile so se na številu članstva — in naš tisk se je razširil. Vse je lepo kazalo in tudi bi nastopili za rudarje boljši časi, da se niso razni Lemeži in Hlebci podvrgli vodstvu beogradskih samozvancev in postali izraziti generali industrijskega proletarijata, seveda proti volji nas, ki smo tvorili organizacijo. Mi smo videli tu pogubo, vendar pa smo ostali zvesti svoji organizaciji in skušali odstraniti delavstvu škodljivo frakarijo, ki se je jela množiti na Turjaškem trgu. Tu ni imel glasu več izmozgani rudar ali kmet, ampak pobožni Lemeži, Hlebci, Marcelni, Jakati etc.

Ko je buržuazija vse to videla, si je zadovoljno mela roke. Pričele so se zopet šikane nad rudarji od strani plačancev trboveljske premogokopne družbe. »Strokovna Borba« je sicer kričala na vse mogoče načine — ampak družba se tega prav nič ni strašila, ker je vedela, da tisti pes, ki laja, ne grize; vedela je tudi, da se teh gospodov ni treba bati, ker so nekateri med njimi izšli iz raznih družbinih blagajničarjev itd. Torej so bili v sorodu z visokimi družbinimi uradniki. Izmed vseh zatiralcev se je najbolj odlikoval zloglasni Lapornik, ki je neomejeno gospodaril nad rudarji v sosednjem Kisovcu in jih šikaniral, jih prikrajševal pri plači, kot ne pomnijo rudarji tega. — Beda in nevolja kisovških rudarjev je prikipela do vrhunca že meseca maja. Rudarji v Kisovcu so bili siti tiranij in so spontano stopili v stavko s parolo: Prej ne gremo na delo, da se Lapornik odstrani!« Vsak rudar je bil solidaren s svojimi sotrpini. Kisovškim rudarjem so v pomoč stopili še rudarji iz Kotredeža, delavci osrednje delavnice in kamnoloma. Stavka je trajala že štiri dni. Družba je že ponujala drobtine s svoje mize, a vztrajala je na stališču, da Lapornika ne premesti takoj, ampak šele v doglednem času. V Trbovljah smo zvedeli, da je v Zagorju shod. Odpravili smo se v Zagorje. Prišedši tja smo videli, kako navdušeni in solidarni so rudarji v Zagorju. Rudarji Zagorja so vztrajali in naglašali na shodu: »Prej se ne povrnemo na delo, dokler družba ne odstrani tirana Lapornika.«

Stališče rudarjev, naših sotrpinov je bilo pravilno; kajti videlo se je, da družba leze na kolena. Dobro mi je še v spominu tolsti obraz tistega, ki je stopil pred to trpečo maso rudarjev s predlogom: »Dajmo družbi odlok; mi pa pojdimo na delo!« Kdo je ta človek, po imenu ne vem, pač pa sem čul od nekoga, da je iz Ribnice doma. — Za ta predlog seveda ni bila večina rudarjev, vendar pa se je tem figuram posrečilo pokolebati rudarje in jih spraviti na delo brez vsake garancije od strani vodstva trboveljske družbe, da bo zloglasnega Lapornika res odstranila. — Ta tolsti klečeplazec je pozival že takrat rudarje, naj se pripravijo na dvomesečno stavko. Na tak način je bil štrajk Zagorskih sotrpinov izdan in zapečaten. S tužnim srcem smo šli nazaj v Trbovlje, rudarji v Zagorju pa z veliko nevoljo čez dva dni na delo.

Stavka je bila izdana baš tam, kjer imajo največ neizkušenih kričačev. Pri zvezi smo delali dalje! A tudi tu smo videli, da so se vrnili v njo ljudje, ki niso bili nikdar rudarji in tudi bede ne poznajo. To je bilo par študentov, ki so hoteli izmozganim rudarjem diktirati. Od nikogar niso bili izvoljeni in tudi člani Zveze rudarskih delavcev niso bili — a kljub vsemu — kakor povdarjajo opetovano, so hoteli biti absolutni gospodarji pokreta in nazadnje seveda — kljub vsemu — generali. — Torej pripravite se na dvomesečno stavko. — Mesto, da bi zbirali prispevke in se res pripravljali na stavko, so po vzorcu buržuazije prirejali parade in veselice. Po mojem mnenju se na ta način ne pripravlja za stavko. S tem, da so prirejali parade in veselice, so zvabili iz rudarjev denar ravno v času, ko se je družba dobro pripravljala za stavko, kot je bilo že dva meseca prej povedano, predno se je stavka pričela. Na ta način so se pripravljali na stavko. Kdo? Buržuazija! Rudarje pa so med tem časom mladi kričači pitali s frazami. — Kako je stavka iz bruhnila je vsem jasno. Jasno nam je tudi to, da so ravno tisti, ki so najbolj navdušeno govorili za stavko, pridno hodili na delo.

Tem mladim ljudem pa ni do resnega dela za štrajkujoče. Hodili so na shode kričat o nepomirljivi klasni borbi, potem pa so se pridno skrivali. Pri nas v Trbovljah se je zgodil celo slučaj, ki vzbuja naravnost smeh. Nekega dne, ko se je vršil rudarski shod je bilo opaziti nekega mladiča z naočniki in s portom. Ne vem, ali je to napravil iz bojazni pred žandarmarijo, ali se mu je zdelo, da je še premlad, da bi ga rudarji poslušali, ko bi jim pridigal o bedi, ki jo je vsak rudar sam občutil čez mero, ali vsled česa. Toda, to vem pa natanko, da on ni izkusil, kaj se pravi biti rudar. — Tudi nek steklar je nekaj širokoustil tu v Trbovljah. Bil nam je pa le v zasmeh, ker nam je znano, da je baš v stavki steklarna obratovala. — Lagali so seveda na vse pretege. Nosili so letake, v katerih so nas hoteli — kljub vsemu — nafarbati, da imajo železnice premoga samo še za štiri dni, da so stavkolomci zapustili Kočevje itd. Mesto, da bi nam povedali, kako je faktično s stavko ter da je treba tu nekaj ukreniti — so pa po revirjih trosili laži. Mesto, da bi podpirali najbednejše rudarske družine, so pustili tiskati lažnjive letake, za katere je gotovo hotela tiskarna plačilo. Ko so videli, da prihaja beda nad rudarje, da jim bo treba pomagati, so zopet stopili med rudarje in delili letake, da je znatna denarna pomoč zasigurana.

(Konec sledi.)

Dopisi.

Zagorje. Cenjeni sodrug urednik! Z velikim veseljem sem prejel naše stare »Delavske Novice«, ki so nas popreje vodile po preiskušeni poti do zmage. Ne morem popisati, koliko se je spreobrnilo, odkar niso naše »Novice« izhajale. Popreje so bile močne organizacije, življenskim razmeram primeroma polovico večje plače, polovico manje šikaniranje. Odkar pa sta nas začela voditi »Glas Svobode« in »Strokovna Borba« z raznimi Lemeži, Žorgati, Hlebci in različnimi faliranimi študenti na čelu, smo popolnoma propadli. Cela vrsta nedolžnih ljudi je tukaj odpuščenih, plače naravnost sramotne, šikanira se grozno, za vsako malenkost velika denarna globa ali odpust od službe. Z eno besedo: kar Zagorje stoji, še ni delavstvo toliko trpelo kot zdaj in to vse po krivdi teh mladih nezrelih fantov, ki so se nam urinili za nekake voditelje. Ali danes so se nam že začele oči odpirati, celo najbolj zaslepljenim, ki so kar drveli za različnimi frazerji. Tudi ti jim že obračajo hrbet. Cenjeni sodrug urednik, sumljivo se nam tudi zdi, da so vsi ti mladi generali tako dobro z denarjem preskrbljeni. Odkod je to? Sporočite, če je resnica, da je naš glavni tajnik Hlebec Bertl sin nekega uradnika Trboveljske družbe, baje kasirja iz Rajhenburga, ker tega kar ne moremo verjeti, in če je res dr. Lemež sin zelo bogatega klerikalnega magnata. — Le tako naprej se držite s pisanjem, mi smo velika večina za vami in upamo, da bo kmalu vse zopet pri »Delavskih Novicah«.

Rudar.

Kako sodijo rudarji o ljubljanskih »revolucijonarnih« frazerjih. Dobili smo več pisem iz Trbovelj in iz Zagorja, iz katerih se jasno bere, da je mladini, ki vlada v Delavskem domu v Ljubljani, med odraslimi rudarji odklenkalo. Ljudje so siti teh mladih pustolovcev, ki so spravili slovenski proletarijat v današnje gubno stanje. Vendar vseh teh pisem ne bom doslovno priobčili, ker kočemo voditi boj proti korupciji in napačni politiki v del. stranki z dobrohotnostjo. Da pa si bo bralec lahko predočil ogorčenje, ki vlada med rudarji nad strokovnjaki okoli »Glasu Svobode«, prinašamo iz razumljivih razlogov okrajšano sledeče pismo iz **Trbovelj**, datirano z dne 19. novembra t. l.:

»Slišali smo vest, da je . . . a odšel direktno v . . . o poročat, kako je izpadla naša zadnja rudarska stavka. Slišali smo pa tudi, da se mu ne bo vse verjelo, če ne bo imel pri sebi kakega mladinca. Torej naj se vsaj kak Klopčič odloči, da odpotuje za . . . om, kajti Klopčič je bil tudi eden dobrih vodij naše stavke. Ne vem, kaj bo L . . . n porekel k temu, ako mu bo . . . a po pravici povedal, da so stavko zafurali ljubljanski pristni »revolucijonarji«, pa saj bo gotovo . . . a in kateri bo ž njim od mladincev, priznal, da je bilo tega krivo samo par ljudi, prvi med njimi pa Žorga. Če ga bo L . . . n malo stresel za ušesa, bo že potrpel. Glavno je, da prinese kaj za pod palec, da se da podpora našim brezposelnim rudarjem. Samo gosp. L . . . žu ne sme tega izročiti, ker L . . . ž nima seznama o brezposelnih, zato bi lahko on sam morda preveč porabil zase. Torej, . . . a, ne pozabi nas trboveljskih knapov, saj veš, da si ti nas najbolj nafarbal, da smo nepremišljeno šli stavkat. Eni pravijo, da je Hlebčev Bertel tudi kriv, da nismo zmagali v stavki, pa morda je tudi res, ker on rad sedi v gledališki loži, štrajk pa naj vodi sam rudar. Če skrahira, tudi jaz ne bom imel prav nič manj zato plače. Torej živio . . . a in Klopčič, dobro opravita in v Trbovlje ne hodita več, ker mi knapi bomo vam nametali bunk po plečih. Rudar.«

Pristaviti moramo takoj, da pisma vsled njegovega grobega tona ne bi sploh priobčili, če ne bi dobili **še več ostrejših pisem**, in da opozorimo mladino pri »Glasu Svobode«, naj se pravočasno podajo na pot poštenja in prave razredne delavske politike.

Komarjevi zapiski.

Na razna vprašanja naših naročnikov, če je SLS resno z njenim zavzemanjem za razne slovenske kulturne potrebe in napravé, odgovarjamo:

Čisto resno. Popraviti hoče krivico, ki jo je naredilo nekoč z vseučiliškim fondom in s tem, da je nastanila v gledališču kinematograf Da misli res o tem, sledi iz tega, da »Slovenec« stalno piše o drami in operi, o kinematografu pa malo, ne vabi v kinematograf pa že celo ne. Vemo sicer, da bo marsikdo zmajeval z glavo, ampak mi mu ne moremo pomagati, kajti konečno ima človek glavo za to, da maje z njo. Mi namreč ne vemo ne dneva ne ure, kdaj bo koga zadelo spokorjenje, in tako se je to zgodilo brez naše vednosti tudi z SLS. Sveto pismo pa pravi, da ima gospod večje dopadenje nad eno avtonomijo, oziroma spokorjenim grešnikom kot nad devetindevetdesetimi pravičnimi. To pa je nekaj, to vedo celo demokrati, zato so začeli pisati v zadnjem času čisto drugače, da ne rečemo spokorno. Ko pa dozve za to »Slovenski Narod« in »Domoljub«, takrat bo pa naravnost bogpamagaj samih poboljšanj in spokorjenj, da jih bomo lahko na debelo izvažali v tujino. Pravijo celo, da se pripravlja v trgovinskem ministrstvu nov zakon, ki bo dovoljeval carine prost izvoz teh domačih pridelkov, kar bi imelo gotovo ugoden vpliv na dvig našega dinarja.

* * *

Pod naslovom »delo naših poslancev v parlamentu«, našteva »Domoljub«: »sramota št. 1., sramota št. 2.«

Ne vemo, koliko številk bo še navedel »Domoljub«, in nas tudi nič ne briga, ali je res kar piše, ali ne. Povemo pa toliko: Povsod pri kulturnih ljudeh je navada, **da stranka na skrivnem ošteje svoje poslance, če ji ne delajo po volji.** Samo »političen list za slovenski narod«, »Domoljub«, se ne more držati tega pravila in pere svoje perilo javno.

* * *

»Slovenec« je pred kratkim poročal, da se je nabralo iz Slovenije v Belgradu štiri milijarde davkov, zdaj poroča že, da je bilo šest milijard. Slovenija torej res dosti davkov plača, pa naj bo že štiri ali šest milijard. Glede razlike v prvem in drugem poročanju »Slovenca« pa bo najbrže tako, da se je pobralo v Sloveniji šest milijard, štiri so šle za državo, dve pa za katoliški shod.

* * *

V SLS krogih se z vso trdovratnost vzdržuje vest, da misli nastopiti stranka za avtonomijo Slovenije na cerkvenem polju. Podajamo vest kot kronisti vsem Slovencem na znanje, opozarjamo pa, da je mogoče tukaj še kaj drugega vmes: če ne motijo vsa nebeška znamenja, se bližamo volitvam v oblastno skupščino. Če je temu tako, potem razumemo krik SLS, **da se mora dati Sloveniji avtonomija tudi na cerkvenem polju.** V tem slučaju bodo prišle na vrsto še razne druge avtonomije, o katerih se našim ljubim Slovencem niti ne sanja. Tako ima baje uvodni člankar »Naroda« pripravljeno čisto posebno avtonomijo glede zračnega tlaka na mesecu, »Jutro« pa glede demokratskega gibanja.

Tedenske novice.

Bolgarske »volitve«. Volitve dne 18. novembra v Bogariji so se vršile v znamenju najhujšega terorja in nasilja od strani vladnih strank, združenih v takozvanem »demokratičnem zgovoru« (v njem so tudi socijalisti!). Macedonski komite so s silo gonili ljudji na volišče; agitirali so deloma za vlado, deloma pa za še bolj reakcijonarne Radoslavove »liberalce«. **Komunisti in zemljoradniki so postavili v mnogih krajih skupno kandidatno listo** in so dobili kakih 46 mandatov. Liberalci so dosegli okoli 10 in vlada 191 mandatov. Nam se zdi skupen nastop komunistov in zemljoradnikov v prvi vrsti **popolnoma pravilen** in na mestu, v drugi vrsti pa tudi **marksistično** utemeljen. Pričakujemo pa, da bodo mladi uredniki »Glasu Svobode« izdali posebno brošuro **»o enotni fronti na Bolgarskem«**, kjer bodo najodločnejše, po vzgledu slovite Gustinčičeve brošure obsodili bolgarske komunistične »likvidatorje«, kajti po načelih naših dijakov na Turjaškem trgu pravi komunist ne sme kandidirati na skupni listi s socijalistom, še manj seveda z meščanskim zemljoradnikom. Pričakujemo, da se nam dopošlje v oceno en izvod te brošure in spe.

Nemčija na razpotju. Socijalno-demokratična frakcija je sklenila glasovati za nezaupnico Stresemanovi vladi. S tem pride vlada v manjšino. Nekateri pričakujejo na to skrajno desno nemško-nacijonalno vlado. Ne ve se, kaj stori predsednik republike Ebert, ki je socijalni demokrat, in je zaenkrat odločitev v njegovih rokah.

Lastnik in izdajatelj: Konzorcij.
Odgovorni urednik: Lojze Dolenc.
Tisk tiskarne »Merkur« v Ljubljani.